

Ainevaldkonna tutvustus

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajalooõpetus aitab õpilasel omandada kultuuriruumis ning ajalookeskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi ning teadvustada ja analüüsida minevikunähtuste muutlikkust, tõlgendatavust, omavahelisi seoseid ning seoseid tänapäevaga ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, võõrvallutustega kaasnenud mõju erinevatel ajaperioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning inimsusevastaseid kuritegusid. Käsitletakse inimeste igapäevaelu ja maailmapilti, ühiskonda, kultuuri ja mõtteviisi, sh väärtushinnangute muutumist, ning ajaloolisi isikuid ja sündmusi, lähtudes mitmeperspektiivsuse põhimõttest, mis tähendab erinevate vaatenurkadega arvestamist.

Gümnaasiumi ajaloo õppesisu korraldamise üle otsustatakse kooli õppekavas. Võimalik on korraldada õpe kursuste kaupa või lõimida Eesti- ja üldajaloo ainesisu. Kui Eesti ajalugu õpitakse iseseisvate kursustena, peaks esmalt käsitlema vastavaid üldajaloo teemaplokke, mis annavad avarama konteksti Eesti ajaloole.

Gümnaasiumi ajalooõpetuses tähtsustatakse probleemikeskset käsitlust, analüüsides hinnanguid ja tõlgendusi erinevast seisukohast lähtudes. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ning ajalooürija seisukohast, kujundatakse kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse, võrreldakse ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikais ning hinnatakse allikate usaldusväärsust. Avatud arutelu käigus tuleks analüüsida klassis esilekerkivaid küsimusi, arvamusi ja seisukohti, sh tundlikke ja vastuolulisi teemasid, mis on põhjustatud oluliste

väärtuste ja huvide konfliktist või nende aluseks olevate faktide või väidete vaidlustamisest. Tundlike ja vastuoluliste teemade käsitlemine ajalooõpetuses eeldab erinevate seisukohtade ärakuulamist ja nende üle arutamist; mitmeperspektiivne ajalooõpe lubab käsitada tundlikke ajaloo teemasid laiemas võrdlevas kontekstis ja eri osapoolte seisukohast või rollist lähtudes. Ajaloosündmuste mitmetahulise käsitluse kaudu on võimalik vältida mineviku vastasseisude ülekannet praegustele grupiidentiteetidele.

Ajalooõpetus arvestab õpilaste kultuurilise taustaga, suhestades õppeprotsessi õpilaste ajalookultuuriga. Kultuuritundlik ajalooõpetus tähendab ajaloo teemade mitmeperspektiivset käsitlemist ja erinevate ajalookogemuste arvestamist, kuid samas tuleb vältida relativismi, st kõigi vaatenurkade võrdselt asjakohaseks tunnistamist. Erinevate vaatenurkade võrdlemisel saab toetuda üldhumanistlikele väärtustele ja ajaloo teaduslikele põhimõtetele (tõendipõhisus, allikakriitilisus jms).

Ajalooõpetuses väärtustatakse kultuurilist mitmekesisust, sh kujundatakse mõistmist, et mitmekesisus on ühiskonna rikkus ja arengu tingimus. Teadvustatakse õppija rolli kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana. Ajalooõpetus toetab õppija enesemääratluse kujunemist, aga ka võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes.

Õppijat suunatakse uurimise, arutluse ning analüüsi kaudu looma seoseid ja tegema järeldusi, kujundama isiklikku suhtumist ning põhjendama seda argumenteeritult. Kriitilise mõtlemise kujundamiseks käsitletakse erinevaid allikaid jt õppetekste, mis annavad ajaloo sündmustele hinnangu erinevast seisukohast lähtudes. Ajaloo probleemide analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriidentiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajaloo teadus.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, eri inimesed ning paigad. Selle kogemuse ühendamisel koolis õpituga kujuneb õpilasel järk-järgult arusaam ajaloo kohta. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon ning lähedaste teemade käsitus erinevatest aspektidest lähtudes.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) analüüsib ajaloo perioodide iseloomulikke tunnuseid, vaimulaadi ja erinevuste põhjusi, mõistab ja analüüsib ajaloolise arengu jätkuvust ja muutuste põhjusi, mõistab minevikus elanud inimeste elu ajaloolises kontekstis ning üksiksiku valikute ja otsuste tähtsust inimkonna ajaloo kujundamisel;
- 2) analüüsib Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo kontekstis ning mõistab vastastikuseid seoseid;
- 3) mõistab tänapäeva Eesti ühiskonna kujunemise ajaloolist tausta, tunneb ära mineviku mõjutusi;
- 4) mõistab, et inimeste eluviisi, väärtushinnanguid ja ühiskonnaelu mõjutavad religioon ja ideoloogiad, mõistab teaduse ning kultuuri arengu ja tehnoloogiliste muutuste mõju ühiskonnale ja nende vastastikuseid seoseid;
- 5) mõistab suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastuil, analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;
- 6) analüüsib demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide arengu põhijooni;
- 7) mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ja tagajärgi, analüüsib kriitiliselt infot, eristab fakti arvamusest;
- 8) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust;
- 9) mõtestab enda rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana, teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja kultuuri rolli enesemääratlemises;
- 10) mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju

Kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;

- 2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;
- 3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;
- 4) teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- 5) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;
- 6) toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas;
- 7) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis;
- 8) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;
- 9) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel;
- 10) toob näiteid ristiusu mõjust Eesti ühiskonnaelu eri valdkondadele;
- 11) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas;
- 12) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid;
- 13) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;
- 14) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;
- 15) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule;
- 16) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud;

- 17) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju;
- 18) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu;
- 19) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevale ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust;
- 20) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist;
- 21) teab Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu;
- 22) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärke;
- 23) analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte, tuues välja koloniaalimpeeriumide tekke ja lagunemise põhjused;
- 24) analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes;
- 25) toob näiteid demokraatia kujunemisloost;
- 26) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha; (
- 27) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas uusajast tänapäevani; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 28) analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda;
- 29) tõlgendab ajaloosündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast;
- 30) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;
- 31) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi;

- 32) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt, tunneb ära valeuudise;
- 33) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust;
- 34) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;
- 35) toob näiteid eesti kultuurist minevikus, saab aru eesti kultuuri järjepidevusest ja erinevatest mõjutustest;
- 36) toob näiteid erinevate kunstistiilide avaldumisest, sh Eesti kunstis;
- 37) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust ning inimtegevus loodust.

Aine: Ajalugu, 10. klass “Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)”

Ainemaht: 35 tundi

Teema: Esiaeg	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; • teab tähtsamaid Eesti esiaja perioode; mõistab muististe kui ajalooallikate eripära. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Antropogeneesi põhijärgud. Inimasustuse levik maailmas. Jääaeg ja selle taandumine. Inimasutuse algus Euraasia põhjaosas. Tähtsamad arheoloogilised kultuurid. Muinasaja allikad ja nende uurimine.</p> <p>Märksõnad: arheoloogiline kultuur, muistis</p>

Teema: esiaja arheoloogilised kultuurid Eestis

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • kirjeldab inimeste eluolu ja toob näiteid inimeste tegevusaladest ja nende muutustest esiajal. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Kiviaja arheoloogilised kultuurid Eestis: Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nörkeraamika ehk venekirveste kultuur – elanike peamised tegevusalad ning kultuuri iseloomustavad muistised.</p> <p>Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused.</p>
---	---

Teema: Eesti esiaja lõpul	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; • iseloomustab esiaja eestlaste suhteid naaberrahvastega ning vastastikuseid mõjutusi; • kirjeldab Eesti halduskorraldust ja majanduse arengut esiaja lõpul; • seletab ja kasutab kontekstis mõisted arheoloogiline kultuur, muistis, muinaslinnus, kalme, maakond, 	<p>Õppesisu:</p> <p>Eesti esiaja lõpul. Suhted naabritega: idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti.</p> <p>Eesti ühiskond esiaja lõpul: sotsiaalne kihistumine. Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud.</p> <p>Muinasusund ning ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Animism. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis.</p>

kihelkond, malev, animism.	
----------------------------	--

Teema: eestlaste muistne vabadusvõitlus	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; • analüüsib Balti ristsõja põhjusi, kulgu ja tulemusi erinevate osaliste vaatenurgast; • teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule 	<p>Õppesisu:</p> <p>Paavsti võim ja hegemonistlikud taotlused: ristsõdade põhjused ja peasuunad. Läänemere maade ristiusustamine. Keskaegne kolonisatsioon.</p> <p>Lääne-Euroopa ühiskonna eeskuju Eesti keskaja ühiskonna kujunemisel.</p> <p>Muistne vabadusvõitlus: Balti ristsõdade põhjused. Muistse vabadusvõitluse kulg. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed. Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana.</p> <p>Märksõnad:</p> <p>Lembitu, Kaupo, piiskop Albert ja kroonik Henrik.</p>

Teema: Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja 	<p>Õppesisu:</p> <p>Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana.</p>

<p>poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast; • selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi 	
--	--

Teema: Jüriöö ülestõus	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; • tunneb muutusi Vana-Liivimaa riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil; iseloomustab suhteid naaberriikidega. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed.</p>

Teema: Vana-Liivimaa ühiskond ja kultuur	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p>	<p>Õppesisu:</p> <p>Vana-Liivimaa riigid: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Seisused. Maapäev. Vana-</p>

<ul style="list-style-type: none"> • selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas; • teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi; • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; • iseloomustab Eesti keskaja ühiskonda: läänikord, talurahva õiguslik seisund ning majanduslik olukord, käsitöö ja kaubandus, eluolu linnades; • loob seoseid Eesti ja Euroopa ajaloo vahel keskajal; • kirjeldab Eesti keskaja kultuuri põhijooni ning mõistab ristiusu mõju Eesti kultuurile, vaimuelule ja väärtushinnangute muutumisele; saab aru kultuurilisest järjepidevuses. 	<p>Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega.</p> <p>Keskaja ühiskond Eestis: läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine. Keskaegsed linnad Eestis: linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa Liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas.</p> <p>Kirik ja kultuur: vaimulikud ordud ja kloostrid.</p> <p>Märksõnad: Liivi Ordu, vasallkond, mõis, teoorjus, sunnismaisus, adramaa.</p>
---	---

Teema: üleminek keskajast uusaega – Liivi sõda

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seostab Eesti ajalugu Euroopa ja 	<p>Õppesisu:</p> <p>Tugeva keskväimuga riikide kujunemine Läänemere regioonis.</p> <p>Reformatsioon Eestis: haridusolud.</p>
--	---

<p>maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajaloo perioodide eripära;</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab allikate alusel Liivi sõja eellugu, kulgu ja tulemusi. 	<p>Eestikeelse trükisõna algus.</p> <p>Liivi sõda: Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, kulgu ja tulemused.</p> <p>Märksõnad: Ivan IV ja Wolter von Plettenberg.</p>
---	--

Teema: Eesti kolme kuningriigi valduses

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist; • teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi; • teab muutusi riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil sõdade ajal. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Eesti kolme kuningriigi valduses: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Vastureformatsioon.</p> <p>Märksõnad: Poola, Taani ja Rootsi valdused Eesti aladel</p>
--	---

Teema: Liivi sõda 2

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning 	<p>Õppesisu:</p> <p>Liivi sõda: Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu,</p>
---	---

inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat.	kulg ja tulemused. Kultuuri areng: Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana.
--	--

Teema: Reformatsioon ja vastureformatsioon

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; • iseloomustab reformatsiooni mõju ja tähtsust eesti kultuuriloos; analüüsib muutusi mentaliteedis ning vaimuelus; • analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Kultuuri areng: Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.</p>
---	--

Aine: Ajalugu, 10. klass “Üldajalugu”

Ainemaht: 35 ainetundi

Teema: vanaaeg

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab ajaloole perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises 	<p>Õppesisu:</p> <p>Märksõnad: vanaaeg, keskaeg, uusaeg</p> <p>Teemad: Üldajaloo periodiseering. Vanaaja, keskaja ja uusaja mõiste ning üldiseloomustus.</p>
---	---

<p>arengus;</p> <ul style="list-style-type: none"> mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal. 	
--	--

Teema: Vana-Kreeka linnriigid

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi toimimise põhimõtteid; näitab kaardil Kreeka linnriike. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena.</p> <p>Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu.</p> <p>Märksõnad: polis, aristokraatia, türannia, demokraatia, hellen, barbar, kodanik</p>
--	---

Teema: Vana-Kreeka kultuur

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon. Homerose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud.</p> <p>Märksõnad: Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Perikles, Herodotos,</p>
--	---

	Hippokrates, Phythagoras.
--	---------------------------

Teema: Vana-Rooma valitsemine	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; • tunneb ning võrdleb Rooma vabariigi ja keisririigi toimimise põhimõtteid; • näitab kaardil Rooma riigi laienemist. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Rooma riigi teke. Rooma vabariik ja selle korraldus. Rooma tõus suurriigiks: armee. Caesar. Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma.</p> <p>Märksõnad: Caesar, Augustus, Constantinus Suur, senat, konsul, vabariik, keisririik.</p>

Teema: Vana-Rooma kultuur	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu; • iseloomustab näidete abil antiikkultuuri saavutusi 	<p>Õppesisu:</p> <p>Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst.</p> <p>Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.</p> <p>Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.</p> <p>Märksõnad: patriits, plebei, Rooma õigus</p>

Teema: kristlus

Õpitulemused:

Õpilane:

- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks;
- selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval;
- toob esile seosed antiikkultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel.

Õppesisu:

Märksõnad: Jeesus ja Paulus, Piibel, Vana Testament, Uus Testament

Teemad:

Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks. Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

Teema: keskaeg - rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus

Õpitulemused:

Õpilane:

- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse,

Õppesisu:

Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus.

<p>mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;</p> <ul style="list-style-type: none"> mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis. 	
---	--

Teema: Frangi riik

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke.</p>
--	--

Teema: keskaegse inimese eluolu

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; iseloomustab keskaja ühiskonda ja 	<p>Õppesisu:</p> <p>Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur. Linnauhiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine.</p> <p>Märksõnad: läänikord, naturaalmajandus, raad, tsunft, gild, Hansa Liit</p>
---	--

<p>eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid;</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond. 	
---	--

Teema: islam keskajal	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • iseloomustab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan.</p>

Teema: kirik keskajal	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; 	<p>Õppesisu:</p> <p>Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus. Ristisõjad.</p> <p>Märksõnad: Innocentius III, kirik, klooster, inkvisitsioon, ketserlus</p>

<ul style="list-style-type: none"> • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana; • teab ristsõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele. 	
---	--

Teema: haridus ja kultuur keskajal

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu; • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • iseloomustab keskaegsete ülikoolide tegevust. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Ülikoolid ja skolastika. Aquino Thomas</p>
--	---

Teema: uusaeg – varauusaeg 15.-16. saj

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; • iseloomustab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Uue maailmapildi kujunemine: renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ning tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon.</p> <p>Märksõnad: renessanss, humanism, reformatsioon, vastureformatsioon, Christoph Kolumbus, Fernão de Magalhães, Martin Luther, kolonialism</p>
--	---

Teema: uusaeg - valitsemine	
<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p>	<p>Õppesisu:</p> <p>Absolutism ja parlamentarism: poliitiline</p>

<ul style="list-style-type: none"> • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil; • mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal. 	<p>kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal.</p> <p>Märksõnad: Louis XIV, absolutism, parlamentarism</p>
---	---

Teema: Ameerika Ühendriikide iseseisvumine

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Ameerika Ühendriikide iseseisvumine. George Washington.</p>
--	--

Teema: Suur Prantsuse revolutsioon

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib 	<p>Õppesisu:</p> <p>Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale: valgustus.</p>
--	--

<p>väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil; • teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale. 	<p>Märksõnad:</p> <p>valgustus, revolutsioon, reform, Voltaire</p>
---	--

Teema: Viini süsteem ja rahvuslus

<p>Õpitulemused:</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; • mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas. 	<p>Õppesisu:</p> <p>Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke.</p>
--	---

Teema: uusaeg

Õpitulemused:

Õpilane:

- teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;
- iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;
- iseloomustab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule;
- mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;
- tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal.

Õppesisu:

Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna tunnused. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

Märksõnad: valgustus, kapitalism, kolonialism, monopol, masstootmine, urbaniseerumine, sotsialism, Karl Marx, Otto von Bismarck